

Effekterna av de statliga stabilitets- åtgärderna

2008-12-10

– tredje rapporteringen

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	1
BAKGRUND	2
KOSTNADEN FÖR BANKERNAS UPPLÅNING	4
Interbankräntans utveckling	4
Priset för finansiering via säkerställda obligationer	5
Priset för inlåning från allmänheten	6
BANKERNAS UTLÅNINGSRÄNTOR	7
Priset på likviditet och likviditeten i bankernas utlåning	8
In- och utlåningsräntor till företag	11
BANKERNAS INTERNRÄNTOR	12
Hur internräntan sätts och används	12
BANKERNAS UTLÅNINGSTILLVÄXT	15
Bankernas kreditgivning	16

Rapporten är återrapportering enligt uppdrag i Finansinspektionens regleringsbrev för 2008 och framtagen efter samråd med Riksgälden.

Sammanfattning

Bankerna har sänkt bolåneräntorna i större utsträckning än interbankräntorna och räntorna på säkerställda obligationer har fallit. Detta sedan den senaste rapporteringen den 26 november 2008 om effekterna av det statliga stabilitetspaketet. Bankernas upplåningsräntor har fallit kraftigt. Samtidigt har priset på likviditet minskat något.

Bankerna gör i dag sannolikt lägre vinst per utlånad krona på bolån än innan turbulensen på de finansiella marknaderna. Detta trots att skillnaden mellan interbankräntorna och utlåningsräntorna är betydligt högre. Anledningen är att bankernas kostnad för likviditet stigit kraftigt.

Att räntorna för bolån fallit i större utsträckning än bankernas finansieringskostnader, och att bankerna inte fullt ut kompenserar sig för likviditetskostnaden kan möjligtvis förklaras av det fokus på bolåneräntor som varit i den allmänna debatten. Det finns en risk för att bankerna kompenserar den lägre intjäningen från bolån i annan utlåning. FI kommer därför att öka fokus på hur bankernas marginaler för övrig utlåning förändrats.

Bankerna tar allt större hänsyn till kapitalbindningskostnader och likviditetskostnader i sina internräntor, de räntor som utlåningsräntorna sätts i förhållande till och som avgör den räntemarginal banken får. Historiskt sett har dessa i stort sett bestått av motsvarande marknadsräntor. Likviditetskostnaderna var tidigare låga och bortsågs därför från i den interna prissättningen.

Enligt Finansinspektionens undersökning har bankerna inte förändrat sina kreditgivningspolicyn i särskilt stor utsträckning under den pågående finans-krisen. Detta innebär att lån fortsatt ges till de kunder som enligt deras kreditprövningar är kreditvärdiga. En viss avmattning har dock skett i utlåningen, framför allt under den senaste månaden, enligt bankerna huvudsakligen på grund av lägre efterfrågan. Då kreditrisken hos allmänheten och företagen också ökat innebär detta att en mindre andel uppfyller de utlåningskrav som bankerna har, vilket också bidrar till viss minskad utlåning.

Bakgrund

Till följd av den internationella bankkrisen har staten beslutat om olika former av åtgärder som minskar riskerna för inlåningskunder och andra skuldfinansiärer av banker och kreditinstitut (nedan banker):

- *Införandet av en stabilitetsfond.* Genom en ny lag har regeringen fått möjlighet att med kort varsel lämna stöd i olika former till kreditinstitut. Stöd får lämnas till banker med säte i Sverige och i syfte att motverka en risk för allvarlig störning i det finansiella systemet i landet.
- *Garantiprogram för bankers upplåning.* De banker som så önskar kan, mot en garantiavgift, avtala med staten om en garanti för nyupplåning. Programmet gäller under en begränsad tid. Garantin innebär att staten träder in om inte banken själv kan betala.
- *Utvidgad insättargaranti.* I princip all inlåning upp till 500 000 kronor omfattas numera av insättargaranti.
- *Likviditetsstödjande åtgärder.* Riksbanken och Riksgälden har på olika sätt stöttat bankernas tillgång till finansiering genom likviditetsstödjande åtgärder.

Åtgärderna har flera fördelar och bör kunna bidra till att minska effekterna på ekonomin i stort av oron på de finansiella marknaderna. Samtidigt finns det också risker med denna form av statlig garanti för bankverksamhet. Den ur ett stabilitetsperspektiv viktigaste risken är sannolikt att marknadsdisciplinen kan försvagas – sannolikheten för att insättare eller andra skuldfinansiärer av en större bank ska förlora pengar blir med åtgärderna mycket låg, även om banken skulle misskötas. Välskötta banker och banker med en låg risk kommer därför inte att gynnas i form av lägre upplåningskostnader i samma utsträckning som om de statliga åtgärderna inte fanns på plats. Incitamenten för att investera i riskkontroll minskar, liksom kostnaderna för att öka risktagandet. Incitament för skuldfinansiärer och insättare att kritiskt granska olika banker minskar också. FI kommer att noga följa och rapportera kring detta samt övriga effekter av de statliga stabilitetsstärkande åtgärderna.

Riskerna med stabilitetspaketet ska dock inte överdrivas, redan innan dessa åtgärder togs fanns förhållandevis starka förväntningar från finansiärer och insättare att deras medel var skyddade – framför allt i de större bankerna.

Regeringen har uttryckt att avsikten med stödet till det finansiella systemet är att det ska komma även hushåll och företag till del, och inte enbart bankerna i form av högre vinster. FI har därför fått nya uppdrag. De nya uppdragen innebär:

- Granska att de åtgärder som beslutats i samband med lagen om statligt stöd till kreditinstitut också kommer hushållen och företagen till del
- Utforma en regelbunden och fördjupad rapportering avseende villkor för de tjänster instituten tillhandahåller
- Granska att kreditinstituten inte utnyttjar garantierna på ett otillbörligt sätt

I den tredje rapporten om effekterna av statens stabilitetsåtgärder har FI valt att fortsatt granska hur kostnaden för likviditet påverkar bankernas upplåningskostnader samt hur detta påverkat bankernas internräntesättning.¹ Den 19 december kommer FI att publicera den fjärde och sista rapporten för 2008.²

Viktiga datum

13 juli	De amerikanska bostadsinstituten Fannie Mae och Freddie Mac övertas av den amerikanska staten
15 september	Lehman Brothers ställer in sina betalningar och ansöker om konkurskydd enligt chapter 11
18 september	Den svenska staten, i form av Riksgälden, rycker in för första gången för att stödja de svenska storbankernas likviditet. Därefter följer ett antal åtgärder från Riksbanken för att underlätta bankernas likviditetssituation
19 september	Det amerikanska räddningspaketet annonseras och godtas sedermera i något justerad version av kongressen och representanthuset
3 oktober	
6 oktober	Staten ändrar insättargarantin till att täcka fler konton och ett större belopp av de insatta pengarna
8 oktober	Det brittiska räddningspaketet presenteras
9 oktober	Riksbanken sänker styrräntan med 0,5 procentenheter i en gemensam aktion med flertalet stora centralbanker
13 oktober	EU tillkännager att även ett europeiskt räddningspaket kommer att införas
13 oktober	Regeringen meddelar att ett svenskt stabilitetspaket kommer att presenteras
20 oktober	Regeringen presenterar utformningen av stabilitetspaketet
22 oktober	Riksbanken sänker reporäntan med 0,5 procentenheter
29 oktober	Riksdagen beslutar om regeringens stabilitetspaket
3 december	Riksbanken sänker reporäntan med 1,75 procentenheter

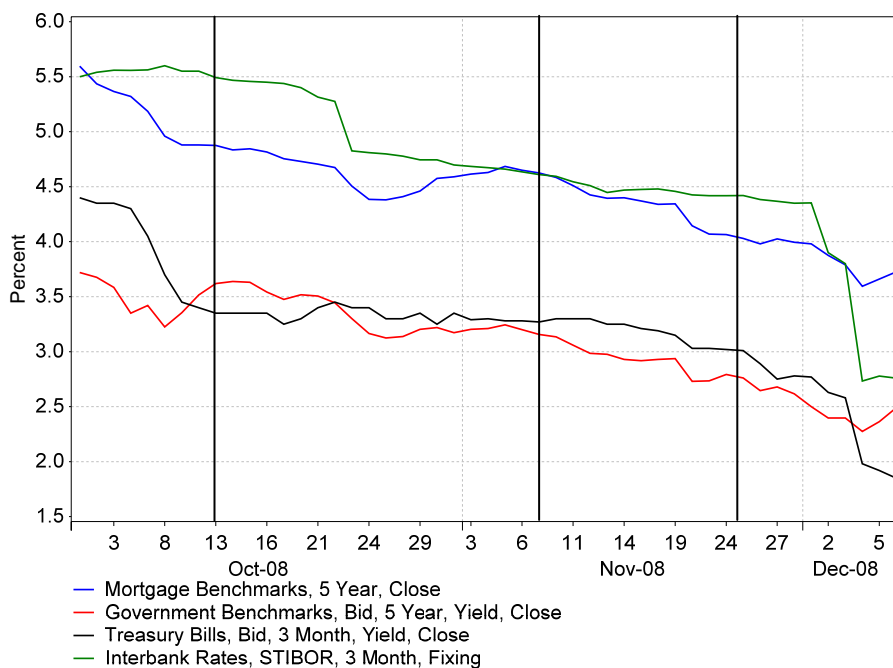
¹ Inför detta rapporteringstillfälle har FI begärt in information från de fyra storbankerna samt ytterligare tre stora aktörer på den svenska lånemarknaden. Denna information har bland annat inkluderat uppgifter om bankerna in- och utlåningsräntor, utlåningstillväxten för både hushålls- och företagsutlåning och bankernas internränta.

² I den första rapporten av effekterna av statens stabilitetsstärkande åtgärder valde FI att lägga fokus på bankernas upplåningskostnader och de in- och utlåningsräntor som bankerna erbjuder allmänheten i ljuset av de statliga åtgärderna. I den andra rapporteringen fokuserade FI på bankernas upplåningskostnader och utlåningstillväxten

Kostnaden för bankernas upplåning

Kostnaden för bankerna att låna pengar på de finansiella marknaderna har minskat kraftigt sedan den 25 november 2008, som var avläsningsdatumet för FI:s andra regeringsrapport med anledning av statens stabilitetsåtgärder.³ Detta beror i första hand på Riksbankens sänkning av reporäntan med 1,75 procentenheter som framför allt påverkat de korta marknadsräntorna. Den allt mer pessimistiska synen på den fortsatta konjunkturen har också inneburit en förväntan om utdragen period av lågt ränteläge, vilket även drivit ner de längre marknadsräntorna ytterligare. Samtidigt har kostnaden för likviditet minskat något under denna period, vilket ytterligare minskat upplåningskostnaderna för bankerna.

Ränta 5-årig bostadsobligation och 3 månaders interbankränta, samt räntor statspapper
20081001-20081208

Source: Reuters EcoWin

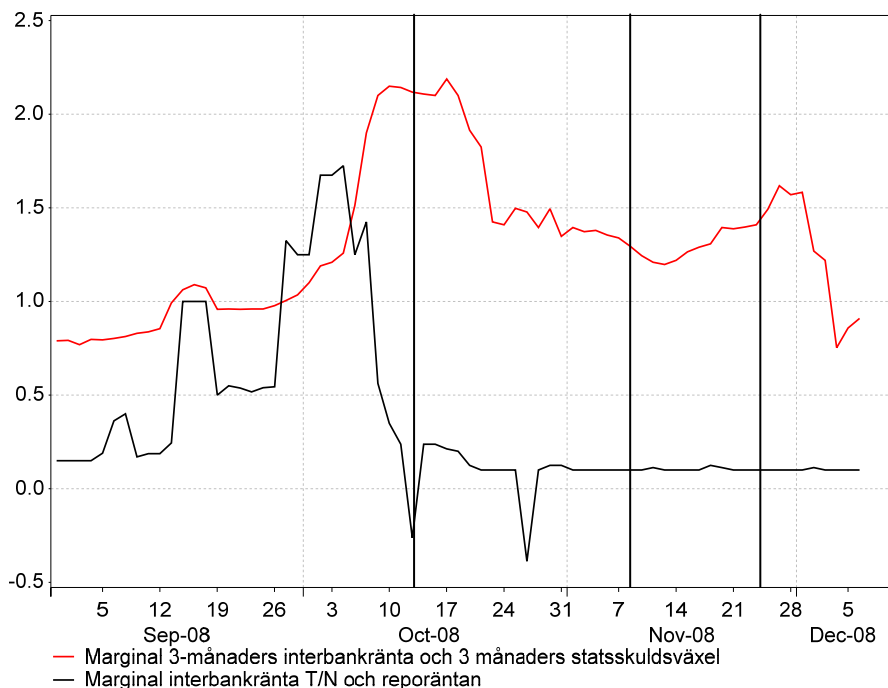
Interbankräntans utveckling

De korta marknadsräntorna har fallit kraftigt sedan senaste rapporttillfället. STIBOR 3 mån har fallit med 166 punkter jämfört med den 25 november. Marginalen mellan denna och motsvarande statsskuldväxel har även den fallit, från 142 punkter vid förra rapporttillfället till 91 punkter den 8 december. Detta är ungefär samma nivå som innan den mest intensiva fasen av finanskrisen inleddes i och med Lehman Brothers konkurs den 15 september. Samma utveckling gäller för interbankräntan upp till 12 månaders löptid där marginalen till motsvarande statsskuldväxlar nu är på samma nivå som innan sommaren 2008 och väl under nivån efter den 15 september.

³ Avläsningsdag för denna rapport är genomgående den 8 december

Marginal 3 månaders interbankränta och ränta 3 månaders statsskuldsväxel, marginal interbankränta T/N och reporäntan

20080901-20081208

Interbankräntan – STIBOR

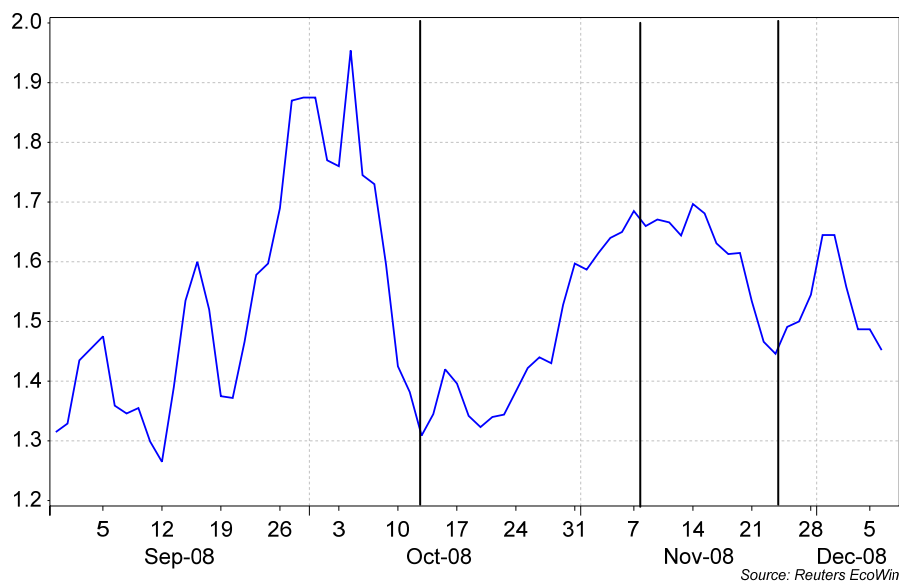
Interbankräntan, eller STIBOR (Stockholm Interbank offer rate), är den ränta som banker lånar pengar till varandra på olika löptider. Under förmiddagen avvecklar banker sina affärer gentemot varandra och den genomsnittliga ränta som dessa affärer avvecklas till blir det som vid 11.00 blir den fastställda STIBOR-kursen för olika löptider. STIBOR används som referensränta i många fall, exempelvis i avtal mellan banker om att byta rörliga ränteflöden mot fasta, så kallade ränteswappar. Det är därmed också ofta 3 månader STIBOR som banker swappar sina räntekostnader till när de utfärdar långa obligationer på 2-5 år. Därmed blir också just förändringen i STIBOR för denna löptid den bästa approximationen för förändringen i bankernas räntekostnader vid varje given tidpunkt.

Priset för finansiering via säkerställda obligationer

Sedan förra rapporteringstillfället har bankernas kostnad för att ta in finansiering via utgivning av säkerställda obligationer fortsatt att sjunka. Från den 25 november till den 8 december har räntan på en femårig säkerställd obligation fallit med 25 punkter. Samtidigt föll räntan på femåriga statsobligationer med 27 punkter vilket innebär att marginalen mellan dessa två ökat något. Till skillnad mot interbankräntorna är marginalen mellan dessa två räntor kvar på liknande nivåer som under finanskrisens mest intensiva fas. Detta beror sannolikt på en fortsatt stor riskaversion bland investerarna vilket ökar efterfrågan på statsobligationer. Dessutom är aktiviteten på den här marknaden fortsatt låg vilket kan innebära att priset på andrahandsmarknaden på säkerställda obligationer inte är helt tillförlitlig.

Marginalen 5 årig bostadsobligation och ränta 5 årig statsobligation

20080901-20081208

Priset för inlåning från allmänheten

De banker som ändrat sina inlåningsräntor sedan förra rapporttillfället har gjort detta i ungefär lika stor utsträckning som marknadsräntorna sänkts. En del banker har dock fortfarande inte justerat sina inlåningsräntor vilket innebär att dessa i enstaka fall överstiger de lägsta utlåningsräntor de erbjuder kunderna. Sannolikt förklaras detta av en tidsfördröjning i sänkningen av inlåningsräntorna.

Bankerna ser generellt sett inte inlåningen från allmänheten som en finansieringskälla. De uppger därför att de inte sätter räntan på inlåningskontona för att minska eller öka dess andel av finansieringen. Istället behandlas inlåningen som ett eget affärsområde där specifika lönsamhetskrav finns. Att vissa banker valt att inte sänka inlåningsräntorna i samma utsträckning som utlåningsräntorna kan bero på den allmänna debatt som för tillfället förs kring bankernas in- och utlåningsräntor, samt att en större konkurrens numera finns från mindre aktörer på marknaden.

Bankernas utlåningsräntor

Bankerna har sedan förra rapporteringstillfället (25 november) fortsatt sänka sina utlåningsräntor till allmänheten. Sänkningen av räntorna har varit större än nedgången i interbankräntorna för korta löptider och även större än motsvarande minskning av räntorna på säkerställda bostadsobligationer för längre löptider. Bankernas vinst på bolån per utlånad krona är idag sannolikt lägre än innan finanskrisen.

De kortaste löptidernas räntor (rörlig/tre månader) har sänkts med upp till 200 punkter medan sänkningen varit cirka 30-50 punkter på de längsta löptiderna (fem år). För de medellånga löptiderna, lån med 1-2 års bindningstid, har sänkningen varit cirka 30-55 punkter. Marginalen mellan bankernas utlåningsräntor på tre månader och interbankräntan har haft en neråtgående trend sedan mitten av november och är för närvarande cirka 100 punkter. Innan finanskrisen var motsvarande siffra cirka 50 punkter i genomsnitt.

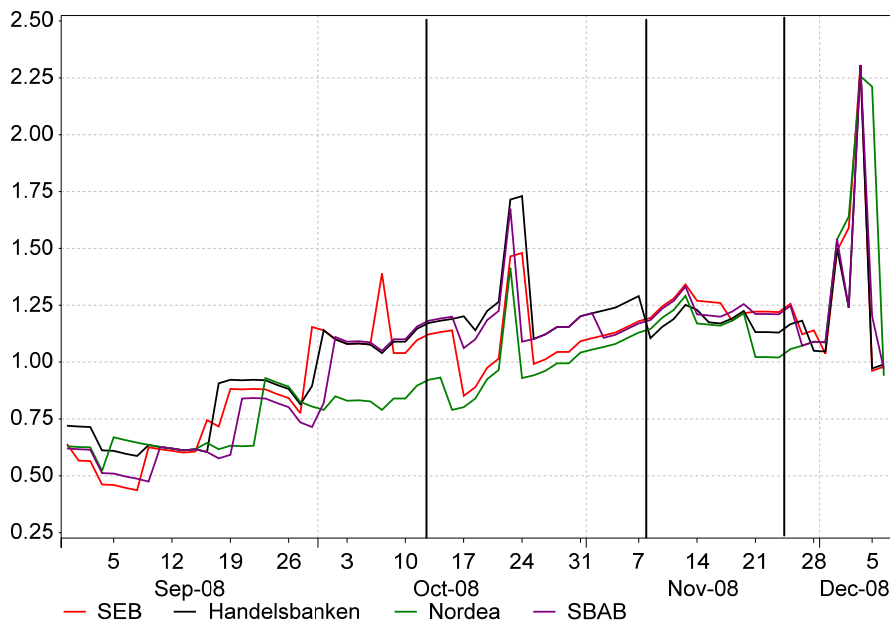
Att bankerna sänkt sina utlåningsräntor för bolån i större utsträckning än deras upplåningskostnader kan ha flera förklaringar. En förklaring kan vara att det varit fokus på bolåneräntorna i den allmänna debatten.

Finansinspektionens beräkningar visar att bankernas vinst på bolån per utlånad krona idag sannolikt är lägre än vad som var fallet innan finanskrisen bröt ut. I beräkningen tas hänsyn till bankens kostnad för upplåning och hantering av likviditetsrisken. Detta trots att marginalen mellan utlåningsräntorna och interbankräntorna idag ligger på betydligt högre nivåer än då. Förklaringen är att priset på likviditet idag är avsevärt högre (se nedan).

I beräkningen tas inte hänsyn till att kreditrisken i utlåningen idag sannolikt är högre än innan finanskrisen. Beräkningen utgår från de annonserade räntorna och tar alltså inte hänsyn till eventuella rabatter till enskilda kunder. Det är tänkbart att bankerna idag är mer restriktiva med att bevilja sådana än innan krisen.

Det är möjligt att bankerna minskat sina utlåningsmarginaler i mindre utsträckning för annan utlåning, vilket kan kompensera för de sänkningar som skett för bolån. FI kommer därför att öka fokus på hur bankernas marginaler för övrig utlåning förändrats.

Marginalen bolåneräntor: tremånadersränta jämfört med 3 månaders interbankränta
20080901-20081208

Source: Reuters EcoWin

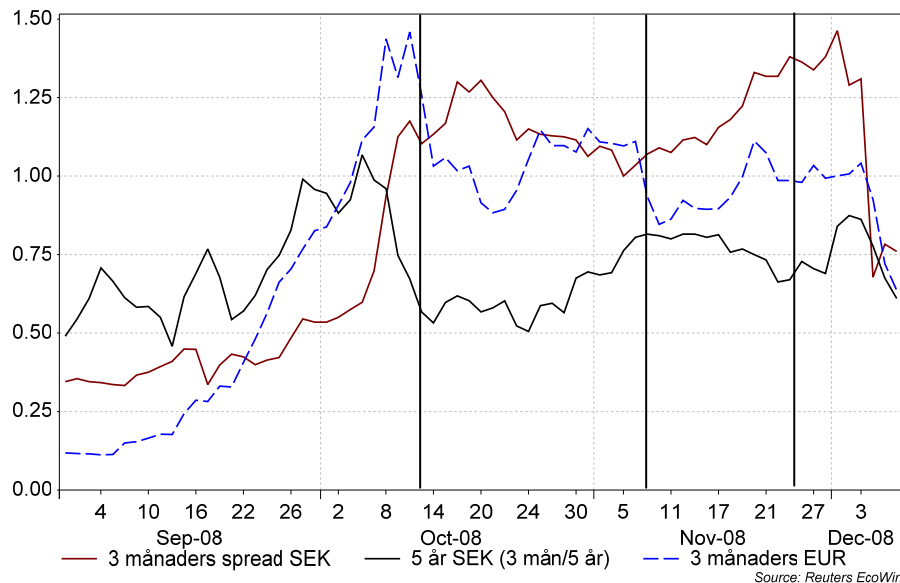
Priset på likviditet och likviditeten i bankernas utlåning

Priset på likviditet är fortfarande högt men har blivit något lägre sedan senaste rapporttillfället enligt det mått FI följer. Den ersättning som bankernas finansiärer kräver för att låsa in pengar i placeringar som inte är helt likvida har med andra ord minskat något. Då bankerna sänkt utlåningsräntorna i större utsträckning än motsvarande marknadsräntor kan en möjlig förklaring vara den något minskade kostnaden för likviditet.

Priset på likviditet

Ett sätt att mäta priset på likviditet är att se på skillnaden mellan tre månaders räntan för en insättning där banken binder pengarna i tre månader (STIBOR) och tremånadersräntan utan att binda pengarna (swapräntan). Ju mer bankerna värdesätter att ha omedelbar tillgång till pengar, desto mer kräver de i ersättning för att binda pengarna. Den skillnaden kan ses som en indikation på priset på likviditet.

Skillnad tremånadersinterbankränta och tremånaderswapränta (kronor och euro), samt skillnad femårig bostadsobligation och femårig swapränta
20080901 – 20081208

Bankernas utlåning till kunderna innebär att bankerna låser in pengar för långa löptider. Det finns inget enhetligt sätt att bestämma bindningstiden för bostadsutlåningen. Klart står dock att kapitalet är låst för längre tid än räntan för motsvarande utlåning (exempelvis tremånadersränta). Hur lång bindningstiden bedöms vara beror på möjligheten för bankerna att omvandla utlåningen till likviditet. Exempel på sådana möjligheter är att begära att kunden betalar tillbaka lånet, att ge ut obligationer med lånen som säkerhet, att värdepapperisera lånen eller att sälja dem. När kapitalmarknaderna fungerar dåligt är möjligheten att använda de senare alternativen förhållandevis begränsade eller långsamma, och likviditeten i tillgångarna försämras.

Exempel:

En bank lånar ut pengar till en kund som köper en bostad. Utlåningens kapitalbindningstid är fem år, kunden betalar tremånadersränta (3,75 procent).

- 1) *Banken hanterar ränterisken men tar likviditetsrisken:* Banken finansierar sig till tremånadersinterbankräntan (2,73 procent). Banken har alltså en marginal på 1,02 procent [3,75 – 2,73]. Bankens likviditetsrisk består i risken att den inte får tillgång till ny upplåning efter tre månader och därmed får likviditetsbrist. Ju sämre finansieringsmarknaderna fungerar, desto större är den risken, och desto högre ersättning borde banken vilja ha för att binda pengar på fem år.
- 2) *Banken hanterar likviditetsrisken och ränterisken:* Banken finansierar sig till femåriga bostadsobligationsräntan (3,73 procent). Banken lånar ut pengar till kunden på fem år och får tremånadersräntan som motsvarar interbankräntan för samma löptid plus 102 punkter (3,75 procent). Banken köper en ränteswap där den betalar tremånaders interbankränta (2,73 procent) och får femårsswapräntan (3,12 procent). Banken har alltså en marginal på 0,41 procent [3,75-3,73-(2,73-3,12)], men tar varken ränterisk

eller likviditetsrisk. Banken behöver alltså avstå 61 baspunkter för att hantera likviditetsrisken.

Bankens alternativkostnad för att binda upp pengarna har alltså minskat från föregående rapporttillfälle då kostnaden var 67 baspunkter. Med det förenklade antagandet att bindningstiden för bostadsutlåningen till hushåll är fem år, är alltså värdet av den likviditet som banken ger upp motsvarande minst 61 baspunkter per år.

En stor del av den problematik bankerna ställs inför är att de svenska konsumenterna i stor utsträckning väljer att ha rörliga lån och lån med räntor bundna under kort tid. Generellt kan sägas att cirka 80 procent av alla bolån har en räntebindningstid på mindre än tolv månader. Nyutlåningen sker för närvarande också i stor utsträckning till korta löptider då allmänheten förväntar sig ett lågt ränteläge. Detta sker samtidigt som bankernas skuldfinansierare i allt större utsträckning förväntar sig att bankernas finansiering matchar den kapitalbindningstid som deras utlåning har, det vill säga att deras likviditetsrisk ska minska. Hur kapitalbindningstiden beräknas skiljer sig mellan bankerna och ofta används tid som återstår till nästa villkorsförändring för lånet.

Om hushållen i större utsträckning skulle välja en räntebindningstid som motsvarar kapitalbindningstiden skulle detta minska bankernas likviditetskostnader och därmed minska marginalen till STIBOR som hushållen behöver betala. Utifrån dagens prissättning på exempelvis bolånemarknaden kan det utläsas att bankernas utlåningsräntor på bolån på 1-2 års löptid relativt sett har lägst ränta i förhållande till de direkta upplåningskostnader som bankerna har. I många fall är dock räntorna på kortare löptider lägre, men skillnaden mot utlåningsräntorna på löptider mellan 1-2 år är mindre än historiska nivåer, givet den räntekurva som för närvarande gäller.

Olika kombinationer av räntebindningstid och bankernas finansiering

Räntebindningstid	3 mån	12 mån	2 år	5 år	3 mån	3 mån
Finansiering	STIB 3M	STIB 12M	BO 2 år	BO 5 år	BO 2 år	BO 5 år
30-Nov-06	3.14%	3.58%	3.62%	3.86%	STIB 3M	STIB 3M
30-Nov-07	4.74%	4.74%	4.74%	4.74%	STIB 3M	STIB 3M
30-Nov-08	4.35%	4.53%	4.53%	4.00%	STIB 3M + 80 bp	STIB 3M + 85 bp

BO = bostadsobligation

Siffrorna bygger på motsvarande värden på STIBOR och säkerställda obligationer för respektive tidpunkt och löptid samt kostnaden för att omvandla fast ränta till rörlig (swapräntan).

Tabellen ovan visar finansieringskostnaden för olika utlåningsräntor beroende på vilken löptid på upplåningen som används. Tidigare har det inte spelat någon större roll ur kostnadssynpunkt hur bankerna finansierat sin utlåning då kostnaden för omvandling från rörlig till fast ränta varit låg, vilket numera inte är fallet. Under november var exempelvis kostnaden för att finansiera utlåning med tre månaders räntebindningstid med en säkerställd obligation med fem års löptid 85 baspunkter högre än om detta skulle finansieras med STIBOR tre månader. Detta förutsatt att banken vill skydda sig mot likviditetsrisken.

Verkligheten kan sägas vara en kombination av de olika scenarier som presenteras. Bankerna använder sig av olika finansieringskällor med olika struktur och löptid för att finansiera sin utlåning. Beroende på hur andelen av

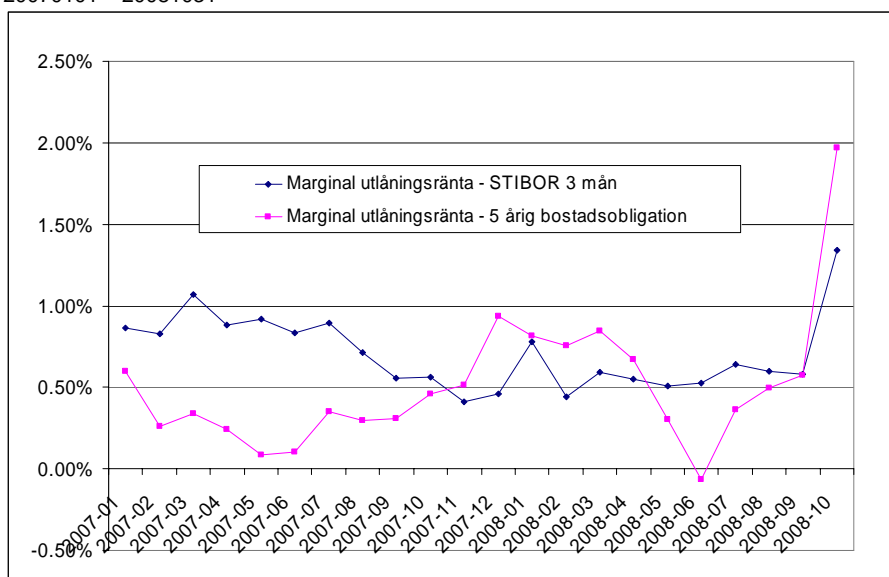
varje upplåningsform ser ut, och till vilken kostnad och tidpunkt banken finansierat sig, kommer den aggregerade upplåningskostnaden skilja sig åt.

In- och utlåningsräntor till företag

Till skillnad mot räntorna på bolån finns inga officiella räntor som banker erbjuder företag. Dessa räntor sätts istället genom avtal med varje enskilt företag efter den kreditprovning som banken gör. Finansinspektionen har inte kunnat granska de in- och utlåningsräntor som bankerna erbjudit företagen under november månad. Siffrorna fram till och med oktober visar att utlåningsräntorna ökat i förhållande till de finansieringskostnader banker har. Denna uppgång kan dock vara av engångskaraktär och därför är det viktigt att granska utvecklingen för november när denna blir tillgänglig för att dra några definitiva slutsatser. Vi kommer att intensifiera uppföljningen av räntesättningen av företagskrediter.

Skillnad utlåningsräntor till företag och tremånader interbankränta, samt femårig bostadsobligation

20070101 – 20081031

Bankernas internräntor

Bankerna styr sin kreditgivning utifrån internräntan. Detta är den ränta som bankernas olika affärsområden lånar pengar till från bankernas treasuryavdelningar. Internräntan ser olika ut för olika löptider av utlåning och justeras dagligen beroende på utvecklingen av marknadsräntorna. För närvarande sker hos många banker en översyn av internräntorna där dessa ska ta större hänsyn till andra kostnader än de direkta upplåningskostnaderna.

Hur internräntan sätts och används

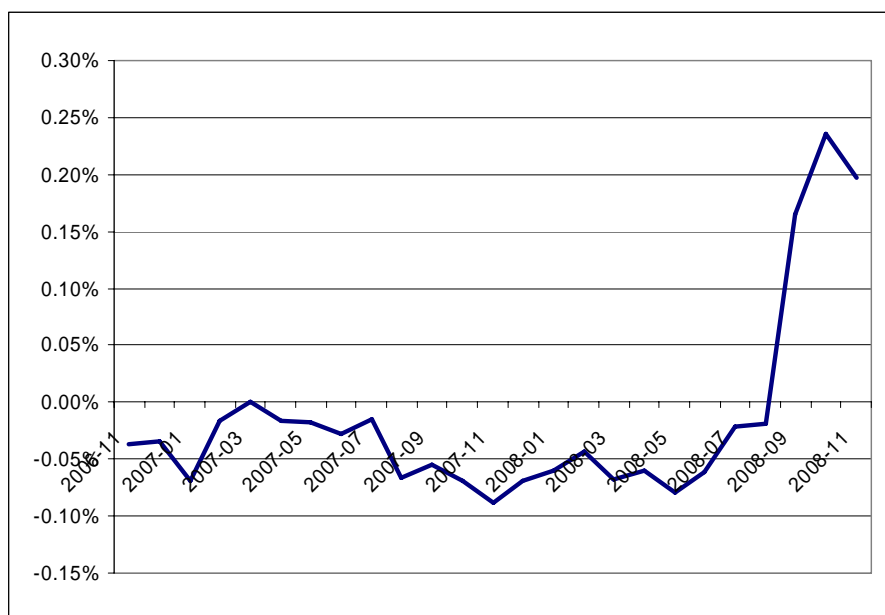
Bankernas utlåningsräntor sätts i relation till det bankerna anger som sina internräntor. Dessa internräntor anges av bankernas treasuryavdelningar, den del av bankerna som har ansvaret för bankernas finansiering samt de risker som denna verksamhet innebär, däribland likviditetsrisker och ränterisker. Det är också i relation till dessa internräntor som bankernas utlåningsmarginaler beräknas och som ligger till grund för det i bankernas kvartals- och årsrapporter som benämns räntenettet. Förutom utlåningsmarginalen ingår även inlåningsmarginalen samt en viss andel av resultatet för treasuryverksamheten i räntenettet.

Historiskt sett har bankernas internräntor bestämts av interbankräntorna och räntorna på säkerställda obligationer. De kostnader och risker, såsom likviditetsrisker, som ingår i denna verksamhet har tidigare varit så låga att dessa inte tagits hänsyn till i internränteprissättningen. För närvarande sker en förändring i bankernas metodik för att sätta dessa internräntor så att de också speglar priset på likviditet. Översynen av beräkningsmetoderna pågår fortfarande hos bankerna vilket innebär att deras sammantagna kostnader för upplåningen inte fullt ut speglas av internräntorna. Därmed kan en strikt jämförelse mellan internräntorna och utlåningsräntorna vara missvisande, framför allt om en jämförelse görs mellan banker som kommit olika långt i denna process, eller valt olika angreppssätt.

Skillnad internränta 3 månader och 3 månaders interbankränta

Genomsnitt av sex bankers internräntor

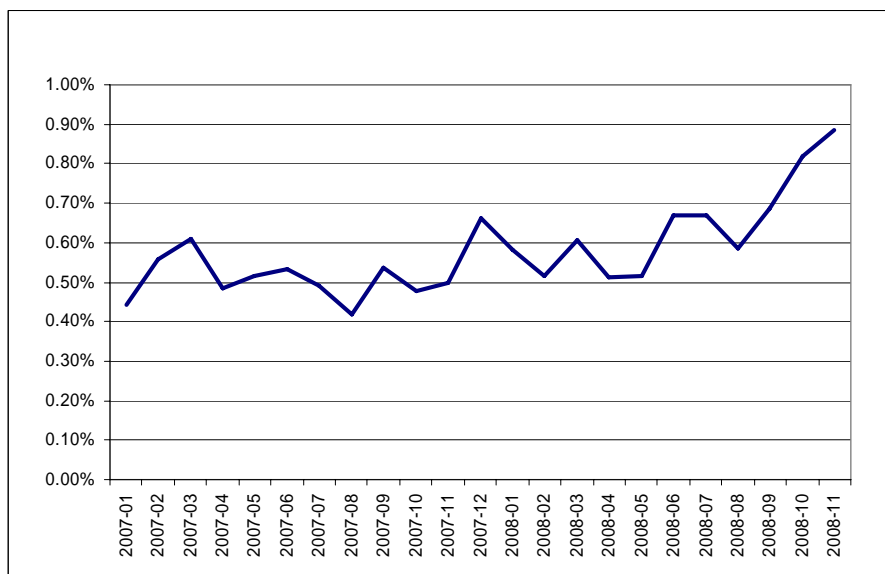
20061130 – 20081130

Grafen ovan visar att bankernas genomsnittliga internränta för bolån med tre månaders räntebindningstid tidigare har varit något under motsvarande interbankränta men att internräntan överstigit interbankräntan de senaste tre månaderna. Detta beror sannolikt på att bankerna i större utsträckning tar hänsyn till kostnaden för likviditet i sina internräntor och därmed justerat upp dessa.

Skillnad bankernas genomsnittliga ränta på bolån med 3 månaders löptid och bankernas genomsnittliga 3 månaders internränta

20061130 – 20081130

Bankerna har ökat sina marginaler i förhållande till sina internräntor. Detta troligen för att ta hänsyn till den ökade likviditetskostnad som uppstått. Om internräntorna fortsatt inte hade tagit någon hänsyn till likviditetsrisken hade

ovanstående utveckling troligen varit kraftigare. Då internräntorna i framtiden i allt större utsträckning kommer innefatta denna likviditetskostnad förväntas att denna marginal, allt annat lika, återigen minskar till tidigare nivåer. Om kreditrisken i utlåningen ökar, vilket normalt sker i en lågkonjunktur, är det troligt att bankerna kompenserar sig för detta och att marginalen därmed inte återgår till de nivåer som varit de senaste åren.

Bankernas räntenetton

Som beskrivits ovan består bankernas räntenetton av utlåningsmarginalen, inlåningsmarginalen samt en viss andel av resultatet från treasuryverksamheten. Denna andel är det resultat som treasuryverksamhetens ränteintäkter och räntekostnader ger upphov till. Den del av verksamheten som beror på marknadsprisförändringar av olika obligationer hamnar däremot på resultatposten nettot av finansiella transaktioner.

Utlåningsmarginalen är i stort skillnaden mellan bankernas utlåningsräntor och dess internräntor och motsvarar i absoluta tal den allra största andelen av räntenettet. Inlåningsmarginalen är den marginal banker får genom att de får en bättre ränta på den inlåning de har hos andra kreditinstitut än den ränta de erbjuder sina inlåningskunder. Denna marginal är oftast större än utlåningsmarginalen, framför allt för att bankernas inlåningskunder får en ränta nära noll på sina lönekonton medan en bank alltid får en marknadsränta på det kapital den placerar på konto.

Den tredje delen av räntenettet, resultatet från treasuryverksamheten, är det som påverkats mest under finanskrisen. Tidigare har bankerna gjort vinster i denna verksamhet då riskerna som hanterats haft låga kostnader. Dessutom har ett lågt och stabilt ränteläge inneburit att bankernas likviditetsportföljer bestående av exempelvis säkerställda obligationer haft en positiv avkastning vilket förbättrat räntenettet ytterligare. Under finanskrisen har dock denna verksamhet lett till stora förluster för bankerna och inneburit ett negativt bidrag till det aggregerade räntenettet. Ett sätt för bankerna att kompensera sig för denna kostnad, och därmed hålla uppe sina räntenetton på de långsiktiga nivåerna, är att exempelvis öka sina utlåningsmarginaler.

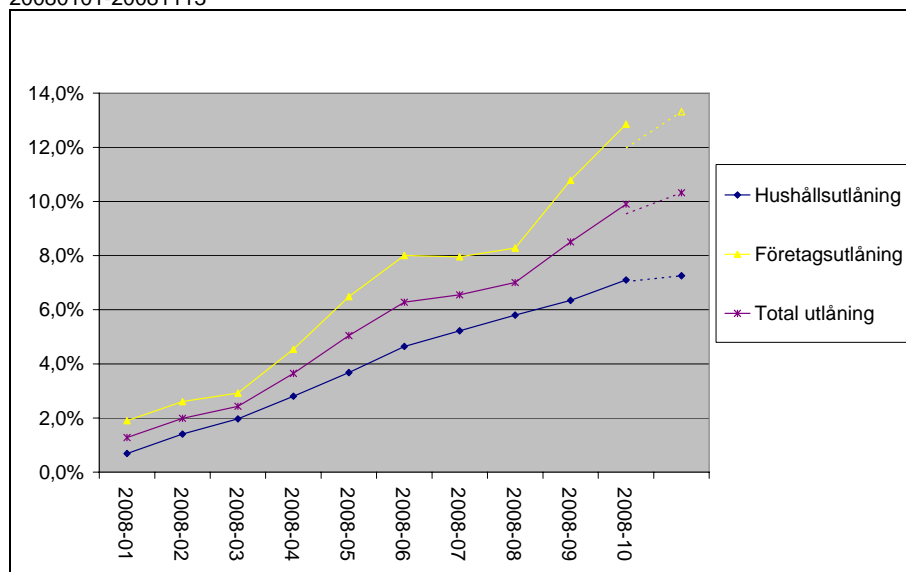
De senaste årens positiva utveckling för bankernas räntenetton kan dock i stor utsträckning hänföras till att utlåningstillväxten varit kraftig. Bankerna har alltså tjänat mer pengar tack vare att det utlånade kapitalet vuxit och inte att utlåningsmarginalerna ökat.

Bankernas utlåningstillväxt

Den senaste månaden har bankernas utlåningstillväxt minskat något enligt preliminära uppgifter till FI. Utlåningstillväxten är dock fortsatt positiv och förklaras troligen i viss grad av att utländska aktörer minskat utlåningen till svenska företag och att det är fortsatt svårt för företag att finansiera sig på kapitalmarknaden. Samtidigt innebär en ökad kreditrisk hos företagen att bankernas vilja till kreditgivning minskar.

Akkumulerad utlåningstillväxt, svenska affärsrörelsen, företag och hushåll
20080101-20081113

Siffrorna bygger på uppgifter från sex banker. Uppgifterna för perioden första november till 13 november bygger på uppgifter från fyra banker. Siffrorna är preliminära.

Trots stigande räntor under 2008 och fallande tillgångspriser har utlåningen fortsatt att öka. I slutet på oktober uppgick den ackumulerade kreditstillväxten under 2008 till knappt 12 procent eller drygt 14 procent i årlig tillväxt.⁴ Siffrorna inkluderar utlåningen i utländska valutor och påverkas därmed av valutaeffekter. Fram till slutet av oktober har utlåningen i bankernas svenska verksamhet ökat med knappt tio procent, vilket motsvarar en årlig tillväxt på knappt 12 procent.

Tillväxttakten för företagsutlåningen är avsevärt högre än den för hushållsutlåningen. Tillväxten i hushållsutlåningen, som till största del utgörs av bolån, har varit relativt stabil fram till sommaren medan utvecklingen för företagskrediter har skiftat mer från en månad till en annan. Orsakerna till detta bör främst vara att företagets investeringsplaner följer ett visst mönster och att enskilda företagskrediter kan vara så stora att även enstaka förfallna eller nya krediter ger relativt stor effekt på den totala kreditstocken. Under hösten har dock även utlåningen till hushåll haft en större variation mellan månaderna.

Siffrorna för november visar på en något svagare tillväxt för utlåningen på koncernnivå jämfört med siffrorna från slutet på oktober. Siffrorna för den

⁴ Uppgifterna avser bankernas verksamhet på koncernnivå om ingenting annat anges.

svenska affärsrörelsen indikerar inte att tillväxttakten ändrats nämnvärt. Siffrorna bör dock tolkas med försiktighet då vi saknar uppgifter för perioden från några större aktörer på utlåningsmarknaden och då vi inte har tagit hänsyn till säsongsvariationer. Vidare är uppgifterna från perioden preliminära. Vi avser att återkomma till utvecklingen på utlåningsmarknaden till nästa rapport den 19 december.

Bankernas kreditgivning

Det finns ett flertal faktorer som påverkar bankernas förmåga och vilja att ge ut krediter till hushåll och företag. En begränsning som finns är att bankerna måste ha tillräckligt med eget kapital för att vid varje tidpunkt kunna uppfylla de lagstadgade kraven på kapitaltäckning. Detta bestäms av storleken och risken i de tillgångar bankerna har. Generellt kan sägas att när konjunkturen försämras anses bankernas tillgångar bli mer riskfyllda vilket ökar kapitalkravet för den befintliga portföljen. För att bankerna i det läget ska kunna expandera krävs att de gör vinster som bygger upp kapitalkravet och möjliggör ytterligare kreditgivning. I nuläget sammanfaller ökad riskupbyggnad med lägre årliga vinster vilket försvårar den framtida expansionen. Dessutom sker strukturella förändringar inom banksektorn som sannolikt kommer att innebära att marknadens kapitalkrav på bankerna ökar även givet samma risknivå.

En ytterligare faktor som påverkar utlåningen är bankernas kreditpolicy som anger till vilka motparter och till vilken risk som utlåningen får ske. För närvarande ökar kreditrisken hos bankernas kunder vilket gör att dessa i vissa fall hamnar under den nivå som banken normalt sett beviljar krediter till. I de fall utlåning fortsatt får ske är det sannolikt att denna numera har en högre begränsning enligt samma kreditpolicy. Detta innebär att även om bankernas möjligheter att fortsätta med utlåningstillväxten ur ett kapitaltäckningsperspektiv inte skulle vara begränsad, innebär den nuvarande situationen att kreditgivningsviljan kan ha minskat.

Slutligen leder lågkonjunkturen till att de företag och hushåll som i normala fall efterfrågar krediter inte kommer att ha samma behov till detta då investeringarna minskar och framför allt företagens balansräkningar krymper. Dessutom leder en lågkonjunktur i många fall till fallande tillgångspriser vilket begränsar möjligheten att lämna säkerheter och på det sättet öka sin belåning. Bankerna anger generellt att efterfrågan på krediter minskat något i och med den lågkonjunktur som inletts.

Den minskade efterfrågan motverkas i viss mån av att många utländska aktörer dragit sig tillbaka till sina hemmamarknader, vilket är en naturlig utveckling under en lågkonjunktur. Dessa utländska aktörer har tidigare deltagit i syndikerade lån som numera alltså inte tecknas i samma omfattning vilket ökar efterfrågan på krediter från de svenska bankerna. En annan motverkande faktor är att finansieringsmarknaderna för företagsobligationer fortsatt fungerar dåligt vilket innebär att företagen måste ersätta den del av de obligationer som förfaller genom att istället dra på de kreditlinor som de har hos bankerna.

Än så länge anger bankerna att deras möjligheter att fortsätta uppfylla företagens och hushållens utlåningsbehov är goda. Detta både baserat på deras

kapitaltäckningssituation samt den strategiska utveckling de önskar ha. Där-
emot anges att den ökade kreditrisken hos allmänheten och företagen är en
begränsande faktor.